

Az egyházi esztendő utolsó előtti vasárnapját megelőző (ítélet-) vasárnap

► Jób 14,1–17

A mulandóságtól a reménységig

A vasárnap jellege

Az egyházi év vége felé közeledünk, igehirdetésünk középpontjába az utolsó időkről, a keresztény reménységről szóló tanítások kerülnek. Az egyházi esztendő utolsó előtti vasárnapját megelőző vasárnap ítélet vasárnapja, amelynek üzenete, hogy Krisztus megőrzi egyházát, a halálon át is vele való közösségre hív és visz. A vasárnap evangéliumi szakaszában (Mt 24,15–31) Jézus a végső idők megpróbáltatásainak képeit villantja fel, azzal a biztatással, hogy a választottakért megrövidülnek azok a napok (Mt 24,31). Az epistolában (1Thessz 4,13–18) Pál a parusziát közelre váró gyülekezetet tanítja Krisztus visszatéréséről, a feltámadásról, az elragadtatásról. November ködös, fagyos, esős, hamar sötétbe burkolódzó, szomorkásabb napjaiban jobban megérint bennünket az ember törékenysége, mulandósága. Számvetésre is hív minket Urunk. Meg tudnunk-e állni, ki tudunk-e tartani, meg tu-

dunk-e maradni a hitben, a szeretetben, a feltámadás reménységében mindaddig, amíg vissza nem tér, hogy megítéljen mindannyiunkat?

Amit a textusról tudni kell

Jób könyve egy igaz ember szenvedésein keresztül vizsgálja a rossz, a szenvedés és Isten igazságosságának kérdését. Jóbnak tragédiák és viszontagságok sorát kell elszenvednie. Három barátja próbálja megvigasztalni, de beszélgetésükből vita alakul ki a szenvedés okairól. Jób végül megkérdőjelezi Isten igazságosságát. Elíhú, a negyedik barát Isten igazságát hirdeti, majd maga Isten is megszólal, és lezárja a vitát. Jób kitartását végül Isten megjutalmazza, és visszaállítja korábbi boldog és gazdag életét. Jób könyve mellett, hogy komoly tanulságokat hordoz, ellentmondásokat is tartalmaz, és súlyos teológiai kérdéseket vet fel (PECSUK 2004, 205. o.).

A megtört, szenvedő Jóbot meglátogató és vigasztalni próbáló három barát beszédeire Jób válaszol, és elutasítja azt a gondolatot, hogy szenvedése szükségképpen valamilyen bűnének a következménye. A barátait azzal vádolja, hogy Isten nevében, de hamisan beszélnek. Jób tudja, hogy Isten mindenható, ő tartja kezében az egész teremtet világot, ezért nem a barátai előtt akarja igazolni magát, hanem közvetlenül Isten elé viszi ügyét.

A 12–14. fejezet központi feszültsége abban áll, hogy Jób nem érti, Isten miért teszi mindezt, miért engedi a szenvedést. Fellebbez Istenhez, vele beszél, tőle vár választ. Minden nehézség ellenére kommunikál Istennel, megfogalmazza kétségeit. Panasza és kérdései mögött nem a hittől való elfordulás, hanem az Istennel való kapcsolatért folytatott küzdelem áll.

Textusunk a Jób és barátai között elhangzott első beszédváltás vége, Jób harmadik válasza (Rózsza 2016, 674. o.). A kommentárok általában három részre tagolják az igazsakaszt, a három rész egymásra épül: Jób 14,1–6: az ember mulandósága; Jób 14,7–12: a halál véglegessége; Jób 14,13–17: mégis felvillanó, Isten felé mutató reménység.

Vigyáznunk kell, hogy ezt a textust ne egyfajta „feltámadásszövegként” értelmezzük, hanem sokkal inkább egy szenvedő, kérdező ember gyötörődésének őszinte megszólaltatásaként olvassuk.

A perikópa megértése

Jób beszél, Jób kérdez. Szakítsunk a kommentárok eddig ismert hármas tagolásával, és tekintsük át ennek az igazsakasznak az összefüggéseit Jób kérdésein keresztül.

1. „És te még így is rossz szemmel nézed, őt is a törvény elé idézed?!”

Már Jób első kérdése magában hordozza a szenvedő ember és az őt megítélő Isten közötti feszültséget. Jób számára az ember eleve törekeny és mulandó, az élet rövid, tele problémákkal. A virág és

az árnyék képei zsoltárversekkel csengenek össze: „Árnyékként jár-kel itt az ember...” (Zsolt 39,7) „Az ember napjai olyanok, mint a fű, úgy virágzik, mint a mező virága.” (Zsolt 103,15)

Jób igazságtalannak érzi, hogy Isten a rövid és törekeny életet is szigorú vizsgálat és ítélet alá vonja. Nem érti, miért kell Istennek árgus szemmel figyelnie az embert, amikor az emberi lét már önmagában is tele van korlátokkal, szenvedéssel és elmúlással.

Ezért Jób kérése meglepően szerény: „...légy hozzá elnéző, hogy nyugalma lehessen...” Nem mindent akar visszakapni azonnal. Csak egy kis nyugalmat kér, mint a fáradt napszámos, aki szeretné letölteni a maga idejét.

2. „Van-e tiszta ember, tisztátalanság nélküli?”

Jób nemcsak saját helyzetéről beszél, hanem az egész emberi lét állapotáról kérdez. A válasz számára egyértelmű: az ember nem tökéletes. Az aszszonytól született ember eleve korlátozott, mulandó és bűnös. Éppen ezért Jób számára nehezen érthető, hogy Isten miért követel olyan tisztaságot az embertől, amelyet az ember önmagától nem képes elérni.

Összekapcsolódik a bűnösség és a halandóság. Jób nem azt mondja, hogy az embernek nincs felelőssége, hanem azt tapasztalja, hogy az emberi lét alapvetően törekeny. Napjai meg vannak számálva, Isten határt szabott életének.

3. „Ha a férfi meghal, oda van egészen, ha kimúlik az ember, hová lesz?”

A következő szakaszban Jób a fa képén keresztül beszél az emberi élet reménytelenségéről. A fa esetében még van remény: ha kivágják, a gyökere megmaradhat és újra kihajthat. A víz illatára új hajtásokat hozhat. A természetben látunk példát arra, hogy ami halottnak tűnik, az újra életre kel. Jób szerint az ember más. A fának van reménysége – az embernek nincs. A fa megújulhat, az ember azonban meghal, és e világi tapasztalat szerint nincs visszatérés. Jób számára a halál ezért valódi határ: ha egyszer lefekszik, nem kel fel többé.

A szenvedő Jób nem elméleti kérdést tesz fel. Ő maga a halál küszöbén áll, ezért egészen más-képp beszél a mulandóságról, mint az, aki kívülről szemléli azt. Ez a textus legmélyebb kérdése. Ebben a kérdésben Jób halvány reményt csillant fel. Azt mondja: bárcsak elrejtene őt Isten a holtak hazájában, a seolban, amíg elmúlik a haragja. Bárcsak Isten újra gondolna rá. Bárcsak megszólítaná, és ő válaszolhatna. A 15. versben egy másfajta istenkép jelenik meg: „...kívánczónál kezded alkotása után.”

Jób eddig úgy tapasztalta meg Istent, mint aki figyel, számontartja és megítéli őt. Szavaival egy személyes, kegyelmes Isten után kutat, aki beszélgetőtársa, gondviselője.

4. „Ha meghal a férfiú, életre kelhet-e?”

Jób még nem rendelkezik a feltámadás világos újszövetségi reménységével. Kérdez, keres, és csak homályosan lát. De a kérdésében már ott van valamiféle remény. A hit nem mindig ott kezdődik, ahol már minden válaszunk megvan. Ott kezdődik, ahol a legnehezebb kérdéseinkkel Isten elé tudunk állni.

Jób nem érti, miért szenved. Nem érti, mi történik a halál után. Nem látja még tisztán a feltámadás reménységét. De nem fordul el Istentől: vitába száll vele. És a szakasz végén már nemcsak a halálról beszél, hanem a megbocsátás vágyáról is: hogy Isten eltörölje vétkeit, ne tartsa számon őket örökké.

Jób 14,1–16 tulajdonképpen a mulandóság felismerésétől a reménység kereséséig vezet. Jób nem ismeri a végső választ, de mer nem érteni, és mer kérdezni. Felteszi mindenki helyett az ember számára az egyik legtitokzatosabb kérdést: van-e élet a halálon túl?

Igehirdetési vázlat

A remény hal meg utoljára?

„A remény hal meg utoljára – mert ő a gyilkos” – mondja az egyik közmondás. Amíg élünk, remélünk, tartja a másik. De mi történik akkor, amikor

a halállal állunk szemben? Amikor egy temetőben járunk, neveket olvasunk a sírköveken, arcomat idézünk fel, és egyszer csak eszünkbe jut: egyszer az én nevem is ott lesz.

Jób ebben a fejezetben nem kívülről szemléli a mulandóságot. Szenvet, beteg, és úgy érzi, Isten ítélete alatt áll. Kérdései egyre mélyebbre vezetnek: Miért ítélisz engem? Van-e tiszta ember? Mi lesz az emberrel, ha meghal? És végül: van-e élet a halálon túl?

Miért nézel mégis rossz szemmel rá?

Jób első panasza éppen ebből fakad: ha az ember eleve ilyen törekeny és rövid életű, miért kell Istennek még külön is olyan szigorúan vizsgálnia és ítélnie? Jób nem mindent kér vissza. Nem azt mondja: „Add vissza az egész régi életemet!” Csupán nyugalmat kér. Egy kis időt, hogy élhesse a maga rövid életét. Jób kérdései az ember kérdései: „Miért én?” „Mit vétettem?” „Miért engedi ezt Isten?” Jób barátai egyértelmű választ adnak: biztosan van oka, biztosan vétetél. De Jób nem fogadja el ezt az egyszerű magyarázatot. Nem tudja, miért szenved – de kérdéseivel Istenhez fordul. Isten és Jób között van kommunikáció. Olyannak látom Jóbot, mint egy síró gyermeket, aki édesapja kabátját rángatja választ kutatva. Jób tud és mer kérdezni. Mennyire fontos, hogy egzisztenciális kérdéseinkkel Istenhez forduljunk, hogy az életünk akár keserű megtapasztalásai s az ezekből fakadó kérdéseink ne elfordítsanak, hanem gyermeki őszinteséggel hozzá vigyenek!

Van-e tiszta ember?

Az ember bűnös és mulandó. Az élete határok közé szorított, napjai meg vannak számlálva. Jób azt éli át, hogy Isten olyan mércével méri őt, amelyet egy törekeny ember önmagától nem tud teljesíteni. Sokszor úgy élünk, mintha lenne még rengeteg időnk, mintha mindent kézben tarthatnánk. Aztán egy betegség, egy veszteség vagy egy temetés emlékeztet arra, amit Jób olyan keményen mond ki: az ember nem ura az életének.

A halandóság az egész emberi lét része, a bűn következménye. Jób kérdéseivel keresi Isten ke-

gyelmét, és bűnbocsánatot is remél: bárcsak Isten elrejténé, lepecsételné vétkeiket.

A fának van reménysége – az embernek van-e?

Tavasszal azt látjuk, hogy ami halottnak látszott, újra életre kel. A kiszáradt ág kiszöldül, a földbe hullott magból új élet fakad. Jób úgy látja, hogy a fának van reménysége, de az ember más. Jób szerint a fa reménysége nagyobb, mint az emberé. Az ember meghal, lefekszik, és e világi tapasztalata szerint nincs visszatérés.

Megrendítő a szenvedő Jób kérdése: „*Ha meghal a férfiú, életre kelhet-e?*” Felsejlenek reménytelen gyászolók és temetések és a velük kapcsolatos szomorú tapasztalat, hogy mennyire ingatag lábakon áll sokszor még a gyülekezeti tagjaink feltámadásba vetett hite is. A halál véglegesnek és visszavonhatatlannak látszik, ha az ember szemével nézzük. Isten máshogy látja. Ő nem felejt el minket. Vele, nála vagyunk életünkben, halálunkban (Róm 14,8).

Van válasz a kérdéseidre?

Jób még nem jut el a kész feltámadáshithez. Nem mondja ki még azt, amit mi Krisztus feltámadása után már tudunk. De a kérdés mögött megszületik a vágyakozás a reménység után. Bárcsak elrejténél, bárcsak megszólítanál, kíváncsoznál... A teremtmény keresi Teremtőjét, hisz tudja, mennyire értékes számára. Teremtő Istenünk megváltó Urunkká lett Jézus Krisztusban. Isten ember utáni vágyakozása benne öltött testet. Kérdéseinkre minden válasz benne van elrejtve. A keresztény ember reménysége nem valamiféle optimizmus vagy a végzettel való takaródzás: minden úgy lesz, ahogyan meg van írva.

Nem kell mindig úgy állnunk Isten előtt, mint ha mindenre tudnánk a választ. Ha van kérdésünk, ha nem értünk mindent, ha vannak kételyeink, akkor keressük az Urat. Amikor a mulandóságra nézünk, nem kell becsapnunk magunkat. Az élet lehet rövid. A halál lehet rémisztő. A szenvedésre nem mindig kapunk itt és most magyarázatot.

A mi reménységünk végül nem Jób bizonytalan sejtésén, nem a természet tavaszi megújulásán és nem a saját lelki erőnkön áll, hanem azon, aki ezt mondta: „*Én vagyok a feltámadás és az élet: aki hisz énbenem, ha meghal is, él.*” (Jn 11,25) A kérdés, amelyet Jób feltesz, Krisztusban már nem marad válasz nélkül.

További javaslatok az istentisztelethez

Lekciók

Mt 24,15–31; 1Thessz 4,13–18

Énekek

EÉ 362; 374

Illusztrációk

ZENE

Az igehirdetést tagolhatjuk rövid zenei meditációs részekkel.

Javasolt zenemű: Barber: *Adagio for Strings*, Op. 11 (<https://youtu.be/WAoLJ8GbA4Y>).

VERS

Babits Mihály: *Októberi ájtatosság*

Távozzál el Uram éntőlem

Jób könyve

GONDOLAT

Magányos fa

„Bunám rabbi mondotta: A világot szemlélve néha úgy tűnik, mintha minden ember egy-egy fa volna a sűrűben, és Istennek nem is volna senkije a világon, csak ő, és az embernek sem, akihez egyedül fordulhatna, csak egyedül Isten.”

Martin Buber (1878–1965) izraeli–osztrák vallásfilozófus: *Haszid történetek*

Felhasznált és ajánlott irodalom

ATKINSON, David 2005. *Jób könyve*. Ford. Gulyás Melinda. Harmat Kiadó, Budapest. (A Biblia ma.)

JÁNOSSY Lajos 2008. *Az egyházi év útmutatása*. Fraternitás, Veszprém.

MUNTAG Andor 1982. *Jób könyvének magyarázata*. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest.

PECSUK Ottó (szerk.) 2004. *Bibliaismereti kézikönyv*. Kálvin Kiadó, Budapest.

RÓZSA Huba 2016. *Bevezetés az Ószövetség könyveibe. Bevezetés az Ószövetség könyveinek irodalom- és hagyománytörténetébe*. Szent István Társulat, Budapest. (Szent István kézikönyvek 14.)

■ SZIGETHYÉ SZENTECZKI KATALIN ZITA